

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (neljas koda)

5. detsember 2019*

Eelotsusetaotlus – Tarbijakaitse – Direktiiv 2011/83/EL – Tarbijaõigus – Artikli 2 lõige 1 – Mõiste „tarbija“ – Artikli 3 lõige 1 – Kaupleja ja tarbija vahel sõlmitud leping – Kaugküttevareustuse leping – Artikkel 27 – Inertsmüük – Direktiiv 2005/29/EÜ – Ettevõtja ja tarbija vaheliste tehingutega seotud ebaausad kaubandustavad siseturul – Artikkel 5 – Ebaausate kaubandustavade keeld – I lisa – Tellimata varustamine – Riigisisene õigusnorm, milles on nõutud, et kaugküttevõrku ühendatud korterelamu iga korteriomanik osaleks kulude kandmises, mis kaasnevad ühiskasutuses olevate osade ja hoonesise seadmestiku soojusenergia tarbimisega – Energiatõhusus – Direktiiv 2006/32/EÜ – Artikli 13 lõige 2 – Direktiiv 2012/27/EL – Artikli 10 lõige 1 – Arvetel esitatav teave – Riigisisene õigusnorm, milles on ette nähtud, et korterelamus koostatakse hoonesise seadmestiku soojusenergia tarbimist puudutavad arved iga korteriomaniku kohta proportsionaalselt tema korteri kätava ruumalaga

Liidetud kohtuasjades C-708/17 ja C-725/17,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Rayonen sad Asenovgradi (Asenovgradi rajoonikohus, Bulgaaria) (C-708/17) 6. detsembri 2017. aasta otsusega ja Sofiyski rayonen sadi (Sofia rajoonikohus, Bulgaaria) (C-725/17) 5. detsembri 2017. aasta otsusega esitatud kaks eelotsusetaotlust, mis saabusid Euroopa Kohtusse vastavalt 19. detsembril 2017 ja 27. detsembril 2017, menetlustes

„EVN Bulgaria Toplofikatsia“ EAD

versus

Nikolina Stefanova Dimitrova (C-708/17),

ja

„Toplofikatsia Sofia“ EAD

versus

Mitko Simeonov Dimitrov (C-725/17),

menetluses osales:

„Termokomplekt“ OOD,

EUROOPA KOHUS (neljas koda),

koosseisus: koja president M. Vilaras, kohtunikud S. Rodin, D. Šváby (ettekandja), K. Jürimäe ja N. Piçarra,

* Kohtumenetluse keel: bulgaaria.

kohtujurist: H. Saugmandsgaard Øe,

kohtusekretär: ametnik C. Strömholm,

arvestades kirjalikku menetlust ja 12. detsembri 2018. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- „EVN Bulgaria Toplofikatsia“ EAD, esindajad: S. Radev ja S. Popov,
- „Toplofikatsia Sofia“ EAD, esindajad: S. Chakalski, I. Epitropov ja V. Ivanov,
- N. Dimitrova, esindajad: S. Memtsov ja D. Dekov, *advokati*,
- Leedu valitsus, esindajad: G. Taluntytė, J. Prasauskienė ja D. Kriaučiūnas,
- Euroopa Komisjon, esindajad: N. Ruiz García, K. Talabér-Ritz ja N. Nikolova,

olles 30. aprilli 2019. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlused puudutavad seda, kuidas tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. mai 2005. aasta direktiivi 2005/29/EÜ, mis käsitleb ettevõtja ja tarbija vaheliste tehingutega seotud ebaausaid kaubandustavasid siseturul ning millega muudetakse nõukogu direktiivi 84/450/EMÜ, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 97/7/EÜ, 98/27/EÜ ja 2002/65/EÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EÜ) nr 2006/2004 („eabausate kaubandustavade direktiiv“) (ELT 2005, L 149, lk 22); Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. aprilli 2006. aasta direktiivi 2006/32/EÜ, mis käsitleb energia lõpptarbimise tõhusust ja energiateenuseid ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 93/76/EMÜ (ELT 2006, L 114, lk 64), artikli 13 lõiget 2; Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2011. aasta direktiivi 2011/83/EL tarbija õiguste kohta, millega muudetakse nõukogu direktiivi 93/13/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 1999/44/EÜ ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 85/577/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 97/7/EÜ (ELT 2011, L 304, lk 64), artikleid 5 ja 27, ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2012. aasta direktiivi 2012/27/EL, milles käsitletakse energiatõhusust, muudetakse direktiive 2009/125/EÜ ja 2010/30/EL ning tunnistatakse kehtetuks direktiivid 2004/8/EÜ ja 2006/32/EÜ (ELT 2012, L 315, lk 1), artikli 10 lõiget 1.
- 2 Taotlused on esitatud kohtuvaidlustes, mille pooled on „EVN Bulgaria Toplofikatsia“ EAD (edaspidi „EVN“) ja Nikolina Stefanova Dimitrova (C-708/17) ning „Toplofikatsia Sofia“ EAD ja Mitko Simeonov Dimitrov (C-725/18) ning mis puudutavad hagnosisid selliste arvete tasumise kohta, mis on seotud korterelamute hoonesisesest seadmestikust väljastatava soojusenergia tarbimisega.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Direktiiv 2005/29

- 3 Direktiivi 2005/29 artikli 3 lõikes 2 on ette nähtud:

„Käesolev direktiiv ei piira lepinguõiguse kohaldamist ja eelkõige lepingu kehtivust, koostamist ja mõju käsitlevate eeskirjade kohaldamist.“

- 4 Direktiivi artiklis 5 on sätestatud:

„1. Ebaausad kaubandustavad on keelatud.

[...]

5. I lisa on selliste kaubandustavade nimekiri, mida loetakse ebaausateks kõigil tingimustel. [...]“.

- 5 Direktiivi I lisa „Kaubandustavad, mis loetakse ebaausateks kõigil tingimustel“ sisaldab järgmist lõiku:

„Agressiivsed kaubandustavad

[...]

29) Ettevõtja poolt tarnitud toodete, mida tarbija ei tellinud, eest kohese või hilisema tasumise või toodete tagastamise või hoiule võtmise nõudmine, välja arvatud juhul, kui nimetatud toode on kooskõlas [Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 1997. aasta] direktiivi 97/7/EÜ [tarbijate kaitse kohta sidevahendi abil sõlmitud lepingute korral (EÜT 1997, L 144, lk 19; ELT eriväljaanne 15/03, lk 319)] artikli 7 lõikega 3 tarnitud asendustoode (inertsmüük).“

Direktiiv 2011/83

- 6 Direktiivi 2011/83 põhjendustes 14 ja 60 on märgitud:

„(14) Käesolev direktiiv ei tohiks piirata siseriiklikku õigust lepinguõiguse valdkonnas, kui lepinguõiguse aspekte ei reguleerita käesoleva direktiiviga. Seetõttu ei tohiks käesolev direktiiv piirata siseriiklikku õigust, millega reguleeritakse näiteks lepingu sõlmimist või kehtivust (nt nõusoleku puudumise korral). Samamoodi ei tohiks käesolev direktiiv piirata siseriiklikku õigust seoses üldiste lepinguliste õiguskaitsevahendite, üldise majanduskorra eeskirjade (nt ülemäära või liialdatult kõrged hinnad) ning ebaeetiliste õiguslike tehingute eeskirjadega.

[...]

(60) Kuna direktiiviga [2005/29] on keelatud inertsmüük, mis seisneb tellimata kauba tarnimises või teenuse osutamises tarbijale, kuid lepingulisi õiguskaitsevahendeid selle kohta ei ole ette nähtud, on käesolevas direktiivis vaja näha ette sellised lepingulised õiguskaitsevahendid, mis vabastavad tarbija tasumiskohustusest nende kaupade või teenuste puhul, mida ta ei ole tellinud.“

7 Direktiivi artiklis 2 „Mõisted“ on sätestatud:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

1) „tarbija“ – füüsiline isik, kes käesoleva direktiiviga reguleeritud lepingute raames tegutseb eesmärgil, mis ei ole seotud tema kaubandus-, majandus-, ametialase või kutsetegevusega;

[...]“.

8 Direktiivi artiklis 3 on ette nähtud:

„1. Käesolevat direktiivi kohaldatakse selles sätestatud tingimustel ja ulatuses kõigi kaupleja ja tarbija vahel sõlmitud lepingute suhtes. Seda kohaldatakse ka vee, gaasi ja elektri tarnimise või kaugkütte lepingute suhtes, sh kui tegu on avalik-õiguslike teenusepakkujatega, kui neid kaupu pakutakse lepingulisel alusel.

[...]

5. Käesolev direktiiv ei piira üldise siseriikliku lepinguõiguse, nagu lepingu kehtivust, koostamist või mõju käsitlevate eeskirjade kohaldamist, kui üldise lepinguõiguse aspektid ei ole käesoleva direktiiviga reguleeritud.

[...]“.

9 Sama direktiivi artiklis 27 „Inertsmüük“ on sätestatud:

„Tarbija vabastatakse kohustusest maksta tellimata kauba, vee, gaasi, elektri, kaugkütte või digitaalse infosu tarnimise või tellimata teenuse osutamise eest, mis on keelatud direktiivi [2005/29] artikli 5 lõikega 5 ja I lisa punktiga 29. Kui tarbija sellisel juhul ei reageeri tellimata tarnele või teenuse osutamisele, ei loeta seda tema nõusolekuks.“

10 Direktiivi 2011/83 artikli 28 lõikes 2 on ette nähtud, et „[selle] sätteid kohaldatakse lepingute suhtes, mis on sõlmitud pärast 13. juuni[t] 2014“.

Direktiiv 2006/32

11 Direktiivi 2006/32 põhjendused 1, 12, 20 ja 29 on järgmised:

„(1) Ühenduses on vajadus energia lõpptarbimise tõhususe parandamise ja energianõudluse suunamise ja taastuenergia tootmise edendamise järele, kuna igasugune muu mõju energiatarnimisele ja jaotamistingimustele lühiajalises või keskpikas perspektiivis, olgu siis uute võimsuste rajamise või ülekande jaotamise parandamise teel, on suhteliselt piiratud. Käesolev direktiiv aitab seega parandada varustuskindlust.

[...]

(12) Käesolev direktiiv nõuab liikmesriikidelt meetmete kasutuselevõttu ja selle eesmärkide täitmine sõltub mõjust, mida need meetmed omavad energia lõppkasutajatele. Liikmesriikide meetmete lõpptulemus on seetõttu sõltuv paljudest välisteguritest, mis mõjutavad tarbijate käitumist energiatarbimise suhtes ja nende soovi rakendada energiasäästumeetodeid ja kasutada energiat säästvaid seadmeid. Seega, kuigi liikmesriigid kohustuvad tegema jõupingutusi 9%lise sihtnäitaja saavutamiseks, on riigisisene säästueesmärk soovituslik ja sellega ei kaasne liikmesriikidele õiguslikult täitmisele pööratavat kohustust selle saavutamiseks.

[...]

- (20) Energiatarnijad, jaotusvõrgu haldurid ja energia jaemüügiettevõtjad saavad energiatõhusust ühenduses parandada, turustades tõhusamat lõpptarbimist võimaldavaid energiateenuseid, näiteks siseruumide soojusmugavus, soe tarbevesi, jahutus, toodete valmistamine, valgustus ja ajamid. Kasumi maksimeerimine oleks seega energiatarbijate, jaotusvõrgu haldurite ja energia jaemüügiettevõtjate jaoks pigem tihedamalt seotud energiateenuste müügi võimalikult paljudele tarbijatele, mitte igale tarbijale võimalikult suure energiakoguse müügi. Liikmesriigid peaksid püüdma vältida igasugust konkurentsi moonutamist selles valdkonnas, et tagada kõigile energiateenuste pakkujatele võrdsed võimalused; selle ülesande võivad nad delegeerida riiklikule reguleerijale.

[...]

- (29) Et võimaldada lõppkasutajal teha oma energiatarbimise osas paremal informeeritusel põhinevaid otsuseid, tuleks talle anda piisavat sellekohast teavet ja ka muud asjakohast teavet, näiteks kättesaadavate energiatõhususe parandamise meetmete ja lõppkasutaja võrdlevate profiilide kohta või energiatarbivate seadmete („Factor Four“ elemente sisaldavate või sarnaste seadmete) objektiivsete tehnospetsifikaatide kohta. [...]

[...]“.

- 12 Direktiivi artikkel 1 on sõnastatud järgmiselt:

„Käesoleva direktiivi eesmärk on edendada energia lõpptarbimise tõhususe kuluefektiivset parandamist liikmesriikides

- a) sätestades vajalikud soovituslikud eesmärgid, mehhanismid, stiimulid ning vajaliku institutsioonilise, finants- ja õigusliku raamistiku, et kõrvaldada praegused turutõkked ja -puudused, mis takistavad energia tõhusat lõpptarbimist;
- b) luues tingimused energiateenuste turu arenguks ja edendamiseks ning muude energiatõhususe parandamise meetmete pakkumiseks lõppkasutajatele.“

- 13 Direktiivi artikli 13 lõigetes 1 ja 2 on sätestatud:

„1. Liikmesriigid tagavad, et nii palju kui on tehniliselt võimalik, majanduslikult põhjendatud ja võimaliku säästu suhtes proportsionaalne, pakutakse elektrienergia, maagaasi, kaugkütte ja/või -jahutuse ning sooja tarbevee lõpptarbijatele konkurentsivõimeliste hindadega individuaalseid arvesteid, mis näitavad täpselt lõpptarbijate energiatarbimist ja annavad teavet tarbimise tegeliku kestuse kohta.

Nimetatud konkurentsivõimeliste hindadega individuaalsed arvestid paigaldatakse alati olemasoleva arvesti väljavahetamise korral, v.a juhul, kui see on tehniliselt võimatu või ei ole kuluefektiivne võrreldes hinnangulise võimaliku pikaajalise säästuga. Nimetatud konkurentsivõimeliste hindadega individuaalsed arvestid paigaldatakse alati uude ehitisse loodava uue ühenduse korral või ehitiste suurema renoveerimise korral, nagu on sätestatud [Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2002. aasta] direktiivis 2002/91/EÜ [ehitiste energiatõhususe kohta (EÜT 2003, L 1, lk 65; ELT eriväljaanne 12/02, lk 168)].

2. Liikmesriigid tagavad vajaduse korral, et energiatarnijate, jaotusvõrgu haldurite ja energia jaemüügiettevõtjate poolt esitatavad arved põhinevad tegelikul energiatarbimisel ning et arved esitatakse selgel ja arusaadaval viisil. Koos arvega tehakse kättesaadavaks asjakohane teave, mille abil saab lõpptarbija tervikliku selgituse jooksvate energiakulude kohta. Tegelikul tarbimisel põhinevaid arveid esitatakse piisava sagedusega, et võimaldada tarbijal oma energiatarbimist reguleerida.“

- 14 Kui teatavad erandid välja arvata, tunnistati direktiivi 2012/27 artikli 27 kohaselt direktiiv 2006/32 kehtetuks alates 5. juunist 2014.

Direktiiv 2012/27

- 15 Direktiivi 2012/27 põhjendustes 8 ja 20 on ette nähtud:

„(8) Komisjon võttis 8. märtsil 2011 vastu teatise „Energiatõhususe kava 2011“. Teatises kinnitati, et liidu energiatõhususe eesmärgi saavutamine ei ole kulgenud plaanipäraselt. See kehtib vaatamata arengutele riiklikes energiatõhususpoliitikates, mis sisalduvad esimeses riiklikus energiatõhususe tegevuskavas, mille liikmesriigid esitasid [direktiivi 2006/32] nõuete järgimisel. Teise tegevuskava esialgne analüüs kinnitab, et liit on maha jäänud. Olukorra parandamiseks kirjeldati 2011. aasta energiatõhususe kavas mitmesuguseid poliitika- ja muid meetmeid energiatõhususe suurendamiseks, mis hõlmavad kogu energiaahelat: avaliku sektori juhtiv osa energiatõhususe saavutamisel; hooned ja seadmed; tööstus, samuti vajadus anda lõpptarbijale võimalus oma energiatarbimist reguleerida. [...]

[...]

(20) Liidu tasandi valgete sertifikaatide süsteemi rajamise võimaluse hindamine on näidanud, et praeguses olukorras tekitaks selline süsteem ülemääraseid halduskulusid ja ohu, et energiasäästmine koondub mõnda liikmesriiki ega ulatu üle liidu. Nimetatud liidu tasandi süsteemi eesmärki oleks vähemalt praeguses etapis parem saavutada energiaettevõtete jaoks loodud riiklike energiatõhususkohustuste süsteemide või muude alternatiivsete poliitikameetmete kaudu, millega saab säästa samaväärse hulga energiat. Asjakohane on määrata selliste süsteemide saavutustase ühises liidu tasandi raamistikus, andes samas liikmesriikidele märkimisväärse paindlikkuse võtta täielikult arvesse asjaomase riigi turuosaliste korraldust, energiaspektori konkreetset konteksti ja lõpptarbijate harjumusi. Ühine raamistik peaks energiaettevõtetele andma võimaluse pakkuda energiateenuseid kõikidele lõpptarbijatele, mitte üksnes neile, kellele nad energiat müüvad. Sellega kasvab konkurents energiaturul, sest energiaettevõtted võivad oma tooteid mitmekesistada täiendavate energiateenuste osutamisega. Ühine raamistik peaks võimaldama liikmesriikidel riiklikesse süsteemidesse lisada sotsiaalset eesmärki teenivaid nõudeid, et tagada eelkõige kaitsetumale tarbijale suuremast energiatõhususest tulenevate hüvede kättesaadavus. Liikmesriigid peaksid objektiivsete ja mittediskrimineerivate kriteeriumide põhjal kindlaks määrama, millised energiatarnijad või energia jaemüügi ettevõtjad peaksid olema kohustatud saavutama käesolevas direktiivis sätestatud lõpptarbimise energiasäästu eesmärki.

[...]“.

- 16 Direktiivi 2012/27 artikli 1 lõige 1 on sõnastatud järgmiselt:

„Käesoleva direktiiviga kehtestatakse ühine meetmete raamistik energiatõhususe edendamiseks Euroopa Liidus, et tagada liidu 2020. aasta energiatõhususe 20% peaesmärgi täitmine ja rajada teed edasisele energiatõhususe parandamisele pärast seda tähtaega.

Direktiiviga kehtestatakse eeskirjad energiaturu tõkete kõrvaldamiseks ja selliste turutõrgete ületamiseks, mis takistavad tõhusat energia tarnimist ja kasutamist, ning sätestatakse soovituslike riiklike energiatõhususe eesmärkide seadmine aastaks 2020.“

17 Direktiivi artiklis 9 on sätestatud:

„1. Niivõrd kui see on tehniliselt võimalik, rahaliselt mõistlik ning potentsiaalse energiasäästuga seoses proportsionaalne, tagavad liikmesriigid, et elektri ja maagaasi lõpptarbijad varustatakse konkurentsivõimelise hinnaga individuaalsete arvestitega, mis kajastavad täpselt tegelikku energiatarbimist ja annavad teavet tegeliku tarbimisaja kohta.

[...]

3. Kui hoone saab kütte ja jahutuse või sooja vee kaugküttevõrgust või mitut hoonet teenindavast kesksest allikast, paigaldatakse soojus- või soojaveearvesti soojusvaheti või tarnimiskoha juurde.

Kortermajades ja mitmeotstarbelistes hoonetes, kus on keskne kütte-/jahutusallikas või mida varustatakse kaugküttevõrgust või mitut hoonet teenindavast kesksest allikast, paigaldatakse 31. detsembriks 2016 ka individuaalsed tarbimisarvestid, et mõõta kütte või jahutuse või sooja vee tarbimist igas üksuses, kui see on tehniliselt teostatav ja kulutõhus. Kui individuaalsete arvestite kasutamine kütte mõõtmiseks ei ole tehniliselt teostatav või kulutõhus, kasutatakse igal radiaatoril soojatarbimise mõõtmiseks individuaalseid küttekulujaotureid, välja arvatud siis, kui kõnealune liikmesriik näitab, et selliste küttekulujaoturite paigaldamine ei oleks kulutõhus. Sellistel juhtudel võib kaaluda alternatiivseid kulutõhusaid soojatarbimise mõõtmise meetodeid.

Kortermajade puhul, mida varustatakse kaugkütte või -jahutuse süsteemist või oma selliste majade ühisest kütte- või jahutussüsteemist, võivad liikmesriigid kehtestada individuaalse tarbimise arvestuse läbipaistvuse ja täpsuse tagamiseks läbipaistvad eeskirjad, mis käsitlevad sooja- või soojaveetarbimise kulude jaotamist sellistes hoonetes. Kui see on asjakohane, hõlmavad nimetatud eeskirjad juhiseid sooja- ja/või soojaveetarbimise kulude jaotamise viisi kohta järgmiselt:

- a) soe vesi majapidamisotstarbeks;
- b) hoone seadmetest kiirguv soojus ja ühispidade kütmiseks kasutatav soojus (kui trepikodades ja koridorides on radiaatorid);
- c) korterite küte.“

18 Direktiivi artikli 10 lõike 1 esimeses lõigus on ette nähtud:

„Kui lõpptarbijatel ei ole [Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta direktiivis 2009/72/EÜ, mis käsitleb elektrienergia siseturu ühiseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2003/54/EÜ (ELT 2009, L 211, lk 55)] ja [Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta direktiivis 2009/73/EÜ, mis käsitleb maagaasi siseturu ühiseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2003/55/EÜ (ELT 2009, L 211, lk 94)] osutatud arukaid arvesteid, tagavad liikmesriigid hiljemalt 31. detsembriks 2014, et kõigis käesoleva direktiiviga hõlmatud sektorites, sealhulgas energiatarbijad, jaotusvõrguettevõtjad ja energia jaemüügi ettevõtjad, esitatakse arvetel täpne ja tegelikul tarbimisel põhinev teave vastavalt VII lisa punktile 1.1, kui see on tehniliselt võimalik ja majanduslikult põhjendatud.“

19 Direktiivi 2012/27 artikli 27 lõike 1 esimene lõik on järgmine:

„[Direktiiv 2006/32] tunnistatakse kehtetuks alates 5. juunist 2014, välja arvatud selle artikli 4 lõiked 1–4 ning selle I, III ja IV lisa, ilma et see piiraks liikmesriikide kohustusi seoses direktiivi siseriiklikku õigusesse ülevõtmise tähtpäevaga. [Direktiivi 2006/32] artikli 4 lõiked 1–4 ning I, III ja IV lisa jäetakse välja alates 1. jaanuarist 2017.“

20 Direktiivi 2012/27 artikli 28 lõike 1 esimene lõik on sõnastatud järgmiselt:

„Liikmesriigid jõustavad käesoleva direktiivi täitmiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid 5. juuniks 2014.“

21 Direktiivi VII lisa „Tegelikul tarbimisel põhinevate arvete esitamise ja arvetel esitatava teabe miinimumnõuded“ punktis 1.1 on ette nähtud:

„Selleks et lõpptarbijatel oleks võimalik oma energiatarbimist reguleerida, tuleb arved esitada tegeliku tarbimise põhjal vähemalt kord aastas ja arvetel esitatav teave tuleb teha kättesaadavaks vähemalt kord kvartalis, taotlusel või kui tarbijad on valinud elektroonilised arved või muul juhul kaks korda aastas. Sellest nõudest võib teha erandi gaasile, mida kasutatakse üksnes toidu valmistamiseks.“

Bulgaaria õigus

Energiaseadus

22 9. detsembri 2003. aasta energiaseaduse (zakon na energetikata; DV nr 107, 9.12.2003) põhikohtuasjale kohaldatavas redaktsioonis sisalduvad järgmised sätted:

„133. (2) Korterelamus toimub klientide seadmete ühendamine vähemalt kahte kolmandikku korterelamu omandiõigust esindavate kaasomanike kirjaliku nõusolekuga.

[...]

139. (1) Soojusenergiatarbimise jaotamine korterelamus toimub soojusenergiatarbimise jaotamise süsteemi järgi.

[...]

140. (1) Soojusenergiatarbimise jaotamine klientide vahel korterelamus toimub:

[...]

2. soojusenergiatarbimise jaotamise seadmete, st riigisisest kehtivatele normidele vastavate individuaalsete küttekulujaoturite või individuaalsete soojusarvestite abil;

[...]

(3) Hoonesised kütte- ja soojaveeseadmestikud on korterelamu ühiskasutuses olevad osad.

[...]

142. (1) Soojusenergia korterelamu kütmiseks kujutab endast korterelamus jaotamiseks mõeldud soojusenergia koguhulga ja sooja vee jaoks mõeldud soojusenergia koguhulga vahet, mis on kindlaks tehtud artikli 141 lõike 1 kohaselt.

(2) Soojusenergia korterelamu kütmiseks jaguneb hoonesisest seadmestikust väljastatavaks soojuseks, soojusenergiaks ühiskasutuses olevate osade kütmiseks ja soojusenergiaks eriomandi kütmiseks.

[...]

149a. (1) Soojusenergia kliendid korterelamus võivad osta soojusenergiat varustajalt, kes on valitud vähemalt kahte kolmandikku korterelamu omandiõigust esindavate kaasomanike kirjaliku nõusolekuga.

[...]

153. (1) Korterelamus, mis on ühendatud abonendi alajaamaga või selle autonoomse haruga, on kõik korteriomanikud ja vara kasutamist puudutava asjaõiguse omanikud soojusenergia kliendid, kes on kohustatud paigaldama nende omandis asuvatele soojusallikatele artikli 140 lõike 1 punktis 2 osutatud soojusenergiatarbimise jaotamise seadmed ja kandma soojusenergia tarbimise kulud artikli 36 lõikes 3 osutatud määruuses sätestatud tingimustel ja korras.

(2) Kui omanikud, kes esindavad vähemalt kahte kolmandikku korterelamu omandiõigusest ja kelle omand on ühendatud selle hoone abonendi alajaama või autonoomse haruga, ei soovi olla kütte või sooja vee soojusenergia kliendid, peavad nad sellest soojusenergiaveoettevõtjale kirjalikult teatama ja taotlema sellest abonendi alajaamast või selle autonoomsest harust kütte või sooja vee jaoks soojusenergiavarustuse lõpetamist.

[...]

(5) Kui kasutatakse soojusenergiatarbimise jaotamise süsteemi, ei ole korterelamus klientidel õigust lülitada välja soojusenergiavarustust nende omandis asuvatest soojusallikatest, eraldades need füüsiliselt hoonesisest seadmestikust.

(6) Korterelamus elavad kliendid, kes lülitavad välja soojusenergiavarustuse nende omandis asuvatest soojusallikatest, jäävad soojusenergia klientideks hoonesisese seadmestiku kaudu ja ühiskasutuses olevates osades asuvatest soojusallikatest väljastatava soojuse osas.“

Tarbijakaitseseadus

23 9. detsembri 2005. aasta tarbijakaitseseaduse (zakon za zashtita na potrebitelite; DV nr 99, 9.12.2005) artiklis 62, millega võeti Bulgaaria õiguskorda üle direktiivi 2011/83 artikkel 27, on sätestatud:

„1. Tarbijale tellimata kauba, vee, gaasi, elektri, kaugkütte või digitaalse infosisu tarnimine või tellimata teenuse osutamine tasu eest on keelatud.

2. Tarbijale tellimata kauba, vee, gaasi, elektri, kaugkütte või digitaalse infosisu tarnimise või tellimata teenuse osutamise korral ei ole tarbija kaupa kohustatud tagastama ega tasuma kauba või teenuse eest isikule, kes kauba tarnis või teenuse osutas.

3. Kui tarbija ei reageeri lõikes 1 viidatud tellimata tarnele või teenuse osutamisele, ei loeta seda tema nõusolekuks.“

Omandiseadus

- 24 Omandiseaduse (zakon za sobstvenostta; DV nr 92, 16.11.1951) artikli 38 lõikes 1 on sätestatud:

„Kui hoone korrused või nende osad kuuluvad eri korteriomanikele, siis kuuluvad kõigi korteriomanike kaasomandisse: maa, millele hoone on ehitatud, õu, vundament, välisseinad, siseseinad hoone eri osade vahel, kandvad siseseinad, postid, talad, laed, kandetarindid, trepid, trepimademed, katused, seinad eri omanikele kuuluvate pööningu- ja keldriruumide vahel, korstnjalad, hoone välisüksed ning kaasomandisse kuuluvate pööningu- ja keldriruumide uksed, igat liiki rajatiste põhitrassid ja keskjuhitamiseseadmed, liftid, sademevee äravoolutorud, majahoidja korter ja kõik muud osad, mis olemuse või eesmärgi kohaselt on mõeldud ühiselt kasutamiseks.“

Määrus kaugküttevarustuse kohta

- 25 6. aprilli 2007. aasta määruse nr 16-334 kaugküttevarustuse kohta (naredba za toplosnabdyavaneto no 16-334) artikli 70 lõikes 1 on sätestatud:

„Soojusarvesti mõõdetav soojusenergia kogus korterelamus, sh nende klientide omandi puhul, kellel ei ole soojusenergiatarbimise jaotamise seadmeid, või nende klientide puhul, kelle soojusallikad on eemaldatud, jaotakse vastavalt lisas ette nähtud normidele.“

- 26 Selle määruse lisa punktis 6.1 on ette nähtud, et „[k]ütte jaoks tarbitud soojusenergia kogus hõlmab hoonesisesest seadmestikust, ühiskasutuses olevates osades asuvatest soojusallikatest ja eriomandis asuvatest soojusallikatest väljastatava sooja kogust“.

- 27 Lisa punktis 6.1.3 on sätestatud, et „[h]oonesisesest seadmestikust väljastatava soojusenergia hulk Q_i (kWh) jaotatakse proportsionaalselt vara köetava ruumalaga vastavalt ehitusprojektile“.

Põhikohtuasjad ja eelotsuse küsimused

Kohtuasi C-708/17

- 28 N. Dimitrova kuulub korteriomand, mis asub kaugküttevõrku ühendatud korterelamus.
- 29 Energiaseaduse artikli 153 lõike 1 alusel sõlmitud lepingu alusel varustab EVN seda hoonet soojusenergiaga, mida kasutatakse kütte, sooja veega varustamise ja hoonesisesest seadmestikust väljastatava soojuste jaoks.
- 30 Äriühing, kes vastutab soojusenergiatarbimise jaotamise eest, määras N. Dimitrova korteriomandi puhul selle lepingu raames ajavahemikul 1. novembrist 2012 kuni 30. aprillini 2015 tarbimise hinnaks 266,25 Bulgaaria leevi (umbes 136 eurot).
- 31 Kuna N. Dimitrova seda summat ei tasunud, esitas EVN Rayonen sad Asenovgradile (Asenovgradi rajoonikohus, Bulgaaria) maksekäsu avalduse.
- 32 N. Dimitrova esitas selle käsu vastu vastuväite, tuues esile, et tema ja EVNi vahel ei ole võlasuhet, puuduvad tõendid tegelikult tarbitud soojusenergia koguse kohta ning EVNi esitatud arved ei kajasta tema tegelikku soojusenergiatarbimist, mis on vastuolus direktiivi 2006/32 artikli 13 lõikega 2.

- 33 Eelotsusetaotluse esitanud kohus täpsustab selles kohtuasjas, et vaidluse ese puudutab nende summade tasumata jätmist, mis on seotud hoonesisesest seadmestikust, s.o soojusenergia jaotus- ja varustustorujuhtmete ja -seadmestike kogumist, sh igat korterit läbivatest küttepüstikutest väljastatava soojusega.
- 34 Sellega seoses on eelotsusetaotluse esitanud kohtul tekkinud kahtlus osas, mis puudutab arvete esitamise õiguspärasust sellise energia tarbimise eest, mis väljastatakse igas korteris korterelamu hoonesisesest seadmestikust, juhul kui – nagu käesolevas asjas – määratakse arvete esitamine kindlaks proportsionaalselt vara köetava ruumalaga vastavalt ehitusprojektile, võtmata arvesse selle vara puhul tegelikult väljastatud soojuse kogust. Kohus märgib samuti, et N. Dimitrova ei kasuta soojusenergiat ei oma korteri kütmiseks ega sooja tarbeveega varustamiseks.
- 35 Peale selle on eelotsusetaotluse esitanud kohtul tekkinud küsimus, kas tarbijal on direktiivi 2011/83 artiklist 27 tulenev õigus jätta tasumata kulude eest, mis on seotud soojusenergiaga varustamisega, mida ta ei ole tellinud. Kohus täheldab, et Varhoven kasatsionen sad (Bulgaaria kõrgeim kassatsioonikohus) otsustas 25. mai 2017. aasta tõlgendavas kohtuotsuses, mis on madalama astme kohtutele siduv, et energiaseadus, eelkõige selle artikli 153 lõige 6 ei ole vastuolus tarbijakaitse seaduse artikliga 62, kuna mitte igal kaasomanikul eraldi, vaid kaasomanike enamusel tuleb taotleda soojuse tarnimist korterelamusse ning üldises mõttes otsustada, kas ja kuidas ühises kasutuses olevaid osasid tuleb kasutada, mistõttu tuleb selle teenuse tarbijaks pidada korteriomanike ühisust.
- 36 Nendel asjaoludel otsustas Rayonen sad Asenovgrad (Asenovgradi rajoonikohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
- „1. Kas [direktiivi 2006/32] artikli 13 lõikega 2 on kaugkütteettevõtjal lubatud nõuda korterelamutes hoonesisesest seadmestikust väljastatava soojuse ja sooja vee tarbimise kulusid proportsionaalselt korterite köetava ruumalaga vastavalt ehitusprojektile, võtmata arvesse korterisse tegelikult väljastatud soojuse kogust?
2. Kas [direktiivi 2011/83] artikliga 27 on lubatud riigisisene õigusnorm, mis kohustab tarbijaid, kes on korteriomanikud hoonetes, millele kehtib kaasomandikord, maksma kulusid hoonesisesest seadmestikust väljastatava soojuse ja sooja vee tarbimise eest, mida nad ei ole tellinud, aga mida on tarnitud, kuigi nad on lõpetanud soojusenergia kasutamise, eemaldades oma korterist kütteseadmed, või kui kaugkütteettevõtja töötajad on nende taotluse alusel muutnud soojusallikast soojuse väljastamise tehniliselt võimatuks?
3. Kas niisugune riigisisene õigusnorm viib välja ebaausa kaubandustavani [direktiivi 2005/29] tähenduses?“

Kohtuasi C-725/17

- 37 M. Dimitrov on alates 2. detsembrist 2003 korteri omanik hoones, mis on varustatud hoonesisesest kütte- ja soojaveeseadmestikuga, mis läbib korterelamu kõiki kortereid ning saab alguse ühise soojusarvestiga varustatud abonendi alajaamast.
- 38 Soojusvoogu, mis asjaomast seadmestikku varustab, tarnib Toplofikatsia Sofia lepingu alusel, mille ta on sõlminud korteriühistuga, kus asub M. Dimitrovile kuuluv korter. Nimetatud leping on sõlmitud 4. detsembril 2004 „Termokomplekt“ OOD kaudu, kes vastutab samuti soojustarbimise individuaalse arvestuse eest.
- 39 Kuna M. Dimitrov ei tasunud Toplofikatsia Sofia tarnitud kütte ja sooja veega varustamise eest ajavahemikul 1. maist 2014 kuni 30. aprillini 2016, pöördus viimati nimetatud Sofiyski rayonen sadi (Sofia rajoonikohus, Bulgaaria) poole, nõudes maksmisele kuuluvate summade tasumist.

- 40 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul puudutab põhikohtuasi seda, kas antud juhul on lepinguline suhe tekkinud, juhul kui ühiskasutuses olevates osades tarbimise ja kadude jaotusega seotud kulud tuleb tasuda siis, kui kasutatakse või mitte üksikosasid kompleksteenusest, milleks on kütte ja sooja veega varustamine, ning lõpuks, kas sellises hoones, nagu on kõne all põhikohtuasjas, asuva korteri omanikku tuleb pidada tarbijaks.
- 41 Sellega seoses märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et Konstitutsionen sad (Bulgaaria konstitutsioonikohus) leidis 22. aprilli 2010. aasta kohtuotsuses, et energiaseaduse artikli 153 lõike 1 kohaselt on korterelamus, mis on ühendatud abonendi alajaamaga või selle autonoomse haruga, kõik korteriomanikud ja vara kasutamist puudutava asjaõiguse omanikud soojusenergia kliendid, kes on kohustatud paigaldama nende omandis asuvatele soojusallikatele soojusenergiatarbimise jaotamise seadmed ja kandma soojusenergia tarbimise kulud selles sättes viidatud määruses sätestatud tingimustel ja korras.
- 42 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib siiski, et lepingupooled ei saa lepingutingimusi kokku leppida, kuna Toplofikatsia Sofia on need müügi üldtingimustes ühepoolselt kindlaks määranud, ning hinna määrab halduskorras kindlaks Komisia za energiyno i vodno regulirane (elektrienergia- ja veesektori reguleerimise komitee, Bulgaaria). Seega sarnaneb asjaomane õiguslik suhe rohkem maksukohustusele kui lepingule, kui võtta samuti arvesse asjaolu, et Toplofikatsia Sofia on monopoolses seisundis üksus, mis kuulub Sofia omavalitsusüksusele (Bulgaaria).
- 43 Ta lisab samuti, et kaasomandis olevates hoonetes on õigusnormide kohaselt konkreetses korteris lubatud sooja veega varustamine lõpetada ja radiaatorid plommida, kuid ei ole võimalik ära lõpetada Toplofikatsia Sofia osutatud teenuse viimast osa, milleks on soojusenergiatarbimise jaotamine.
- 44 Neid asjaolusid arvestades otsustas Sofiyski rayonen sad (Sofia rajoonikohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

- „1. Kui [direktiiv 2011/83] välistab tõepoolest lepinguõiguse reguleerimise klassikalises mõttes lepingute sõlmimise osas, siis kas see direktiiv välistab selliste ebatüüpiliste lepingusuhete tekkimise juhtude reguleerimise, mis on seaduses ette nähtud?
2. Kui [direktiiv 2011/83] sellisel juhul riigisisest regulatsiooni ei välista, siis kas on tegemist lepinguga sellele direktiivi artikli 5 tähenduses? Kui vastus on eitav, siis millega on tegemist? Kas olenemata sellest, kas tegu on lepinguga, on see direktiiv käesoleval juhul kohaldatav?
3. Kas [direktiiv 2011/83] reguleerib seda tüüpi faktiliselt sõlmitud lepinguid, olenemata sellest, millal on need lepingud koostatud, või on direktiiv kohaldatav üksnes hiljaaegu ostetud korteritele või – veelgi kitsamalt – üksnes uusehitistes asuvatele korteritele (seega abonendiseadmestikele, mille puhul taotletakse küttevõrguga liitumist)?
4. Kui [direktiiv 2011/83] on kohaldatav, siis kas riigisisised õigusnormid rikuvad direktiivi artikli 5 lõike 1 punkti f koostoimes lõikega 2, mis reguleerivad põhimõttelist õigussuhete katkestamise õigust [või] võimalust?
5. Järelikult, kui on nõutav lepingu sõlmimine, siis kas selleks on ette nähtud kindel vorm ja millise sisuga peab olema tarbijale (käesoleval juhul korteriomanikule ja mitte ühistule) esitada tulev teave? Kas õigel ajal esitatud ja kättesaadavaks tehtud teabe puudumine mõjutab õigussuhete tekkimist?
6. Kas sellise õigussuhete pooleks saamine nõuab tarbija sõnaselget taotlust, s.t vormiliselt väljendatud tahet?

7. Juhul kui on – vormiliselt või mitte – sõlmitud leping, siis kas ühiskasutuses olevate hooneosade (nimelt trepikoda) kütmine on lepingu eseme osa ja kas loetakse, et tarbija on tellinud teenuse selles osas, kui selleks ei ole tema ega korteriomaniike ühisus esitanud sõnaselget taotlust (näiteks kui radiaatorid on eemaldatud, nagu on tehtud enamikul juhtudel, kuna eksperdid ei nimeta küttekehade olemasolu ühiskasutuses olevates hooneosades)?
8. Kas eespool märgitud arvestades on omaniku käsitamiseks tarbijana, kes on esitanud taotluse ühiskasutuses olevate hooneosade kütmiseks, oluline (või seda muudab) see, et ta on oma korteris kütte välja lülitanud?“
- 45 Euroopa Kohtu presidendi 8. veebruari 2018. aasta määrusega liideti kohtuasjad C-708/17 ja C-725/17 kirjaliku ja suulise osa ning kohtuotsuse huvides.

Sissejuhatavad märkused

- 46 Olgu märgitud, et Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikast nähtub, et ELTL artiklis 267 ette nähtud liikmesriikide kohtute ja Euroopa Kohtu vahelise koostöö raames on Euroopa Kohtu ülesanne anda liikmesriigi kohtule tarvilik vastus, mis võimaldaks sellel tema menetluses olevat kohtuvaidlust lahendada. Seda arvestades tuleb Euroopa Kohtul talle esitatud küsimused vajaduse korral ümber sõnastada. Asjaolu, et liikmesriigi kohus on eelotsuse küsimuses vormiliselt viidanud liidu õiguse teatavatele sätetele, ei takista Euroopa Kohut esitamast sellele kohtule kogu tõlgenduslikku teavet, mis võib viimasel aidata menetletavat kohtuasja lahendada, olenemata sellest, kas liikmesriigi kohus on neile aspektidele oma küsimustes viidanud või mitte. Sellega seoses on Euroopa Kohtu ülesanne tuletada liikmesriigi kohtu esitatud asjaolude kogumist ja eelkõige eelotsusetaotluse põhjendustest need liidu õiguse aspektid, mida on vaidluse eset silmas pidades vaja tõlgendada (12. veebruari 2019. aasta kohtuotsus TC, C-492/18 PPU, EU:C:2019:108, punkt 37 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 47 Esimesena puudutavad Sofiyski rayoneni sadi (Sofia rajoonikohus) kohtuasjas C-725/17 esitatud küsimused osaliselt korda, kuidas on koostatud kaugküttega varustaja poolt soojusenergiavarustuse leping, ning täpsemalt korterelamus asuva korteri omaniku nõusoleku puudumist energiarustuselepingu sõlmimisel.
- 48 Direktiivi 2011/83 artikli 3 lõike 5 kohaselt ei piira direktiiv üldise siseriikliku lepinguõiguse nagu lepingu kehtivust, koostamist või mõju käsitlevate eeskirjade kohaldamist, kui üldise lepinguõiguse aspektid ei ole selle direktiiviga reguleeritud. Direktiivi põhjenduses 14 on sellega seoses täpsustatud, et seetõttu ei tohiks direktiiv piirata siseriiklikku õigust, millega reguleeritakse näiteks lepingu sõlmimist või kehtivust (nt nõusoleku puudumise korral).
- 49 Peale selle nähtub eelotsusetaotluse esitanud kohtu esitatud andmetest, et põhikohtuasjad puudutavad eelkõige asjaolu, et N. Dimitrova ja M. Dimitrov vaidlevad direktiivi 2011/83 artiklile 27 tuginedes vastu soojusenergiaga varustaja poolt neile adresseeritud arvetele põhjendusel, et nad ei ole eraldi taotlenud selle soojusenergiaga varustamist ega kasuta seda.
- 50 Neid asjaolusid arvestades küsivad eelotsusetaotluse esitanud kohtud teise ja kolmanda küsimusega kohtuasjas C-708/17 ning küsimustega kohtuasjas C-725/17 sisuliselt, kas direktiivi 2011/83 artiklit 27 koostoimes direktiivi 2005/29 artikli 5 lõigetega 1 ja 5 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisene õigusnorm, milles on ette nähtud, et omanikud, kelle korter asub korterelamus, mis on ühendatud kaugküttevõrku, peavad osalema kulude kandmises, mis kaasnevad ühiskasutuses olevate osade ja hoonesisese seadmeistiku soojusenergia tarbimisega, isegi kui nad ei ole eraldi taotlenud küttega varustamist ega kasuta kütet oma korteris.

- 51 Teisena palub Rayonen sad Asenovgrad (Asenovgradi rajoonikohus) tema menetluses olevas kohtuasjas C-708/17 otsuse tegemiseks oma esimese eelotsuse küsimusega Euroopa Kohtul tõlgendada direktiivi 2006/32 sätteid, täpsemalt selle artikli 13 lõiget 2, milles on eelkõige ette nähtud, et liikmesriigid tagavad, et energia lõpptarbijatele esitatavad arved põhinevad tegelikul energiatarbimisel.
- 52 Direktiivi 2006/32 asendava direktiivi 2012/27 artikli 27 lõike 1 kohaselt tunnistati esimesena nimetatud direktiiv kehtetuks 5. juunist 2014. Samuti nähtub direktiivi 2012/27 artikli 28 lõikest 1, et liikmesriigid pidid direktiivi järgimiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid jõustama hiljemalt 5. juuniks 2014. Peale selle ei ole direktiivis 2012/27, mis asendab direktiivi 2006/32, ühtegi konkreetset sätet viimati nimetatud direktiivi sätete ajalise kohaldamise kohta.
- 53 Seega, kuna kohtuasja C-708/17 raames puudutavad põhikohtuasja faktilised asjaolud ajavahemikku 1. novembrist 2012 kuni 30. aprillini 2015, nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktis 67, tuleb eelotsusetaotluse esitanud kohtule tarviliku vastuse andmiseks analüüsida esimest küsimust kohtuasjas C-708/17 direktiivide 2006/32 ja 2012/27 sätteid arvestades.
- 54 Seega küsib Rayonen sad Asenovgrad (Asenovgradi rajoonikohus) oma esimeses küsimuses sisuliselt, kas direktiivi 2006/32 artikli 13 lõiget 2 ning direktiivi 2012/27 artikli 10 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus selline riigisisene õigusnorm, nagu on vaidluse all põhikohtuasjas ja milles on ette nähtud, et korterelamus koostatakse hoonesisese seadmestiku soojusenergia tarbimist puudutavad arved iga korteriomaniku kohta proportsionaalselt tema korteri kõetava ruumalaga.

Eelotsuse küsimuste analüüs

Teine ja kolmas küsimus kohtuasjas C-708/17 ning küsimused kohtuasjas C-725/17

Direktiivi 2011/83 kohaldatavus

- 55 Olgu märgitud, et direktiivi 2011/83 artikli 3 lõike 1 kohaselt kohaldatakse direktiivi selles sätestatud tingimustel ja ulatuses kõigi kaupleja ja tarbija vahel sõlmitud lepingute suhtes. Sama sätte järgi kohaldatakse seda direktiivi ka vee, gaasi ja elektri tarnimise või kaugkütte lepingute suhtes, sh kui tegu on avalik-õiguslike teenusepakkujatega, kui neid kaupu pakutakse lepingulisel alusel.
- 56 Peale selle on direktiivi 2011/83 artikli 2 lõikes 1 määratletud mõiste „tarbija“ kui füüsiline isik, kes selle direktiiviga reguleeritud lepingute raames tegutseb eesmärgil, mis ei ole seotud tema kaubandus-, majandus-, ametialase või kutsetegevusega. Euroopa Kohus on selles suhtes otsustanud, et see mõiste viitab füüsilisele isikule, kes ei tegele majandus- ega kutsetegevusega (4. oktoobri 2018. aasta kohtuotsus Kamenova, C-105/17, EU:C:2018:808, punkt 33 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 57 Nimetatud direktiivi tõlgendamisel on mõiste „tarbija“ peamise tähtsusega ning see direktiiv on koostatud põhiliselt lähtuvalt tarbija seisukohast, kellele ebaausad kaubandustavad on suunatud ja kes on nende ohver (3. oktoobri 2013. aasta kohtuotsus Zentrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs, C-59/12, EU:C:2013:634, punkt 36 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 58 Antud juhul nähtub eelotsusetaotluse esitanud kohtute esitatud andmetest nii kohtuasjas C-708/17 kui ka kohtuasjas C-725/17, et on olemas korterelamu soojusenergiaga varustamise leping ning selle lepingu kohaselt saadetakse selle hoone korteriomanikele soojusenergia tarbimise arveid selle elamu hoonesiseste seadmestike ja ühiskasutuses olevate osade kohta.
- 59 Nimelt nähtub energiaseaduse artikli 149a lõikest 1 koostoimes artikli 153 lõikega 1, et korterelamus, mis on ühendatud abonendi alajaamaga või selle autonoomse haruga, on kõik korteriomanikud ja vara kasutamist puudutava asjaõiguse omanikud energiatarbija kliendid temaga sõlmitud lepingu alusel.

Kuna need omanikud või asjaõiguse omanikud on füüsilised isikud, kes ei tegele majandus- ega kutsetegevusega, on nad direktiivi 2011/83 artikli 2 lõike 1 tähenduses tarbijad. Tuleb nõustuda kohtujuristiga, kes märkis oma ettepaneku punktis 52, et sellest tuleneb, et põhikohtuasjades vaidlusalused lepingud on kaupleva ja tarbija vahel sõlmitud kaugküttevõrgustuse lepingud selle direktiivi artikli 3 lõike 1 tähenduses.

- 60 Mis puudutab direktiivi 2011/83 ajalist kohaldamist, on direktiivis erisäte, milles on sõnaselgelt kindlaks määratud selle sätete ajalise kohaldamise tingimused. Nii on direktiivi artikli 28 lõikes 2 ette nähtud, et selle sätteid kohaldatakse lepingute suhtes, mis on sõlmitud pärast 13. juunit 2014.
- 61 Kuna antud juhul puuduvad Euroopa Kohtu kasutuses olevates toimikutes andmed, mis puudutavad põhikohtuasjades vaidlusaluste lepingute sõlmimise kuupäeva, siis peavad eelotsusetaotluse esitanud kohtud tegema kindlaks, kas need sõlmiti pärast 13. juuni 2014. aasta kuupäeva, et teha kindlaks, kas direktiiv 2011/83 on ajaliselt kohaldatav.

Sisulised küsimused

- 62 Eelotsusetaotluse esitanud kohtud paluvad teise ja kolmanda küsimusega kohtuasjas C-708/17 ning küsimustega kohtuasjas C-725/17 sisuliselt selgitada, kas direktiivi 2011/83 artiklit 27 koostoimes direktiivi 2005/29 artikli 5 lõigetega 1 ja 5 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisine õigusnorm, millega on ette nähtud, et omanikud, kelle korter asub korterelamus, mis on ühendatud kaugküttevõrku, peavad osalema kulude kandmises, mis kaasnevad ühiskasutuses olevate osade ja hoonesisese seadmeistiku soojusenergia tarbimisega, isegi kui nad ei ole eraldi taotlenud küttega varustamist ega kasuta kütet oma korteris.
- 63 Tuleb täheldada, et direktiivi 2011/83 artikli 27 kohaselt vabastatakse tarbija kohustusest maksta tellimata kauba, vee, gaasi, elektri, kaugkütte või digitaalse infosu tarnimise või tellimata teenuse osutamise eest, mis on keelatud direktiivi 2005/29 artikli 5 lõikega 5 ja I lisa punktiga 29, ning et kui tarbija ei reageeri sellisele tellimata tarnele või teenuse osutamisele, ei loeta seda tema nõusolekuks. Nagu selgub direktiivi 2011/83 põhjendusest 60, on selle puhul tegemist ebaausa kaubandustavaga, mis on keelatud direktiiviga 2005/29.
- 64 Inertsmüük seisneb selles põhjenduses esitatud määratluse kohaselt „tellimata kauba tarnimises või teenuse osutamises tarbijale“. Euroopa Kohus on sellega seoses märkinud, et „inertsmüük“ direktiivi 2005/29 I lisa punkti 29 tähenduses, millele on viidatud direktiivi 2011/83 artiklis 27, on eelkõige ettevõtja tegevus, mis seisneb tarbijale niisuguste toodete tarnimises või teenuste osutamises, mida tarbija ei tellinud, ja temalt selle eest tasu nõudmises (13. septembri 2018. aasta kohtuotsus Wind Tre ja Vodafone Italia, C-54/17 ja C-55/17, EU:C:2018:710, punkt 43).
- 65 Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 58 märkis, on direktiivi 2011/83 artikli 27 eesmärk seega takistada kaupleva tarbijat sundida lepingusuhtesse, millega ta ei ole vabatahtlikult nõustunud.
- 66 Antud juhul on energiaseaduse artikli 133 lõikes 2 ette nähtud, et korterelamus toimub klientide seadmete ühendamine vähemalt kahte kolmandikku korterelamu omandiõigust esindavate kaasomanike kirjaliku nõusolekuga.
- 67 Peale selle nähtub eelotsusetaotluse esitanud kohtute esitatud andmetest, et energiaseaduse artikli 153 lõikes 1 on ette nähtud, et korterelamus, mis on ühendatud abonendi alajaamaga või selle autonoomse haruga, on kõik korteriomanikud ja vara kasutamist puudutava asjaõiguse omanikud soojusenergia kliendid. Sellel alusel on nad kohustatud paigaldama nende omandis asuvatele soojusallikatele soojusenergiatarbimise jaotamise seadmed ja kandma soojusenergia tarbimise kulud. Lisaks sellele on nimetatud seaduse artikli 153 lõikes 6 täpsustatud, et korterelamus elavad kliendid, kes lülitavad välja

soojusenergiavarustuse nende omandis asuvatest soojusallikatest, jäävad soojusenergia klientideks hoonesisese seadmestiku kaudu ja ühiskasutuses olevates hooneosades asuvatest soojusallikatest väljastatava soojuse osas.

- 68 Nendest sätetest tuleneb, et küttevarevarustus korterelamus tuleneb kaasomanike poolt ühiselt esitatud taotlusest vastavalt erinormidele, mis on ette nähtud kaasomandit puudutavas riigisiseses õiguses.
- 69 Sellega seoses tuleb märkida, et seoses asjaoluga, et asjaomased kaasomanikud kõnealuse otsuse vastuvõtmises osalenud ei ole või on seisnud sellele vastu, nagu on käesoleval juhul, on Euroopa Kohus hiljuti otsustanud, et vaidluse raames, mis puudutab maksekohustust, mis tuleneb Bulgaaria õigusega eraldi loodud kaasomanike üldkoosoleku otsusest, nõustub iga kaasomanik, saades kinnisasja kaasomanikuks ja olles kaasomanik, alluma kõigile asjaomast kaasomanike ühisust reguleeriva õigusakti sätetele kui ka selle hoone kaasomanike üldkoosoleku vastu võetud otsustele (vt selle kohta 8. mai 2019. aasta kohtuotsus Kerr, C-25/18, EU:C:2019:376, punkt 29).
- 70 Neil asjaoludel ei saa hoonesisese seadmestiku ja seetõttu korterelamu ühiskasutuses olevate osade varustamist soojusenergiaga, mis toimub pärast selle hoone korteriühistu vastu võetud otsust ühendada hoone kaugküttega, pidada tellimata kaugküttega varustamiseks direktiivi 2011/83 artikli 27 tähenduses.
- 71 Neid asjaolusid arvestades tuleb teisele ja kolmandale küsimusele kohtuasjas C-708/17 ning küsimustele kohtuasjas C-725/17 vastata, et direktiivi 2011/83 artiklit 27 koostoimes direktiivi 2005/29 artikli 5 lõigetega 1 ja 5 tuleb tõlgendada nii, et nendega ei ole vastuolus riigisisene õigusnorm, milles on ette nähtud, et omanikud, kelle korter asub korterelamus, mis on ühendatud kaugküttevõrku, peavad osalema kulude kandmises, mis kaasnevad ühiskasutuses olevate osade ja hoonesisese seadmestiku soojusenergia tarbimisega, isegi kui nad ei ole eraldi taotlenud küttega varustamist ega kasuta kütet oma korteris.

Esimene küsimus kohtuasjas C-708/17

- 72 Rayonen sad Asenovgrad (Asenovgradi rajoonikohus) palub kohtuasjas C-708/17 oma esimese küsimusega sisuliselt selgitada, kas direktiivi 2006/32 artikli 13 lõiget 2 ning direktiivi 2012/27 artikli 10 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisene õigusnorm, milles on ette nähtud, et korterelamus koostatakse hoonesisest seadmestikku puudutava soojusenergia tarbimise arved iga korteriomaniku kohta proportsionaalselt tema korteri kõetava ruumalaga.
- 73 Selleks et jõuda järeldusele, et selline arvete esitamise meetod on vastuolus liidu õigusega, märgib põhikohtuasja kostja kohtuasjas C-708/17, et see meetod ei võimalda kindlaks teha korterelamu iga elaniku kohta tegelikku tarbimist soojusenergia puhul, mida tema korterit läbiv hoonesisene seadmestik väljastab. Direktiividega 2006/32 ja 2012/27 on energiatarnijatele aga pandud kohustus esitada arve lõpptarbijale ainult siis, kui ta on energiat tegelikult tarbinud, mis niisiis välistab arvete esitamise proportsionaalselt asjaomase korteri kõetava ruumalaga.
- 74 Siiski ei tulene ei direktiivi 2006/32 artikli 13 lõike 2 ega direktiivi 2012/27 artikli 10 lõike 1 sõnastusest ega nende õigusnormide üldisest ülesehitusest ja eesmärgist, kuhu need sätted kuuluvad, et nendega oleks selline kohustus pandud.
- 75 Nimelt tuleb märkida, et nagu on sätestatud direktiivide 2006/32 ja 2012/27 vastavas artiklis 1, on nende eesmärk energiatõhususe edendamine. Selles kontekstis, ja nagu nähtub direktiivi 2006/32 põhjendustest 1 ja 20 ning direktiivi 2012/27 põhjendusest 8, on selle eesmärgi täitmiseks hõlmatud kogu energiaahel: energia tootjast kuni seda tarbiva lõppkliendini.

- 76 Sellega seoses on direktiivi 2006/32 põhjenduses 29 täpsustatud, et selleks et võimaldada lõppkasutajal teha oma energiatarbimise osas paremal informeeritusel põhinevaid otsuseid, tuleks talle anda piisavat sellekohast teavet ja ka muud asjakohast teavet, näiteks kättesaadavate energiatõhususe parandamise meetmete ja lõppkasutaja võrdlevate profiilide kohta või energiat tarbivate seadmete („Factor Four“ elemente sisaldavate või sarnaste seadmete) objektiivsete tehnospetsifikaatide kohta.
- 77 Direktiivi artikli 13 lõikes 2 on seetõttu ette nähtud, et liikmesriigid tagavad vajaduse korral, et energiatarnijate, jaotusvõrgu haldurite ja energia jaemüügiettevõtjate poolt esitatavad arved põhinevad tegelikul energiatarbimisel.
- 78 Tuleb nõustuda kohtujuristiga, kes oma ettepaneku punktis 74 märkis, et selles sättes „vajaduse korral“ kasutamine näitab, et seda tuleb tingimata tõlgendada koostoimes selle direktiivi artikli 13 lõikega 1.
- 79 Viimati nimetatud sättes on aga esile toodud, et nii palju, kui on „tehniliselt võimalik, majanduslikult põhjendatud ja võimaliku säästu suhtes proportsionaalne“, tagavad liikmesriigid, et elektrienergia ja kaugkütte lõpptarbijatele pakutakse muu hulgas individuaalseid arvesteid, mis näitavad täpselt nende tegelikku tarbimist.
- 80 Direktiivi 2006/32 ettevalmistavatest materjalidest, eriti parlamendi 2. mai 2005. aasta aruandest ettepaneku kohta võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv energia lõppkasutuse tõhususe ja energiatõhususe teenuste kohta (A6-0130/2005) nähtub, et liidu seadusandja soovis selliste individuaalsete arvestite paigaldamisel, mis võimaldavad mõõta lõppkliendi tõelist ja tegelikku tarbimist, võtta arvesse sellise paigaldamise võimalikkust vahest liiga vanades hoonetes, leides, et alati ei ole selline paigaldamine realistlik, mõistlik või proportsionaalne, kui võtta arvesse sellega kaasneva võimalikult ülemääraste kulutusi.
- 81 Seega osas, milles individuaalsete arvestite paigaldamine ei ole alati võimalik, saavad arved ise tugineda tegelikule energiatarbimisele ainult siis, kui see on tehniliselt võimalik, mida pealegi kinnitab direktiivi 2006/32 artikli 13 lõikes 2 väljendi „vajaduse korral“ kasutamine.
- 82 Direktiivi 2012/27 ettevalmistavatest materjalidest, eriti parlamendi 30. juuli 2012. aasta aruandest ettepaneku kohta võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, milles käsitletakse energiatõhusust ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiivid 2004/8/EÜ ja 2006/32/EÜ (A7-0265/2012), selgub, et liidu seadusandja võttis neid samu probleeme arvesse direktiivi 2006/32 uuesti sõnastamisel ja tõi need uuesti esile direktiivi 2012/27 artikli 9 lõikes 1, artikli 9 lõike 3 teises ja kolmandas lõigus ning artikli 10 lõikes 1.
- 83 Nii on selle direktiivi artikli 9 lõikes 1 sätestatud, et niivõrd kui see on tehniliselt võimalik, rahaliselt mõistlik ning potentsiaalse energiasäästuga seoses proportsionaalne, tagavad liikmesriigid, et elektri lõpptarbijad varustatakse individuaalsete arvestitega, mis kajastavad täpselt tegelikku energiatarbimist. Mis puudutab arvete esitamist, on direktiivi artikli 10 lõikes 1 ette nähtud, et kui lõpptarbijatel ei ole direktiivides 2009/72 ja 2009/73 osutatud arukaid arvesteid, tagavad liikmesriigid hiljemalt 31. detsembriks 2014, et arvetel esitatakse täpne ja tegelikul tarbimisel põhinev teave vastavalt VII lisa punktile 1.1, kui see on tehniliselt võimalik ja majanduslikult põhjendatud.
- 84 Olgu lisatud, et liidu seadusandja võttis soojusvõrgust varustatud korterelamute eripärasid direktiivis 2012/27 arvesse. Kuigi selle direktiivi artikli 9 lõike 3 teises lõigus on ette nähtud, et liikmesriigid tagavad, et sellistesse hoonetesse paigaldatakse 31. detsembriks 2016 individuaalsed tarbimisarvestid, on samas sättes täpsustatud, et kui individuaalsete arvestite kasutamine ei ole tehniliselt teostatav või kulutõhus, kasutatakse igal radiaatoril soojatarbimise mõõtmiseks individuaalseid küttekulujaotureid, välja arvatud siis, kui kõnealune liikmesriik näitab, et selliste küttekulujaoturite paigaldamine ei oleks kulutõhus. Sellistel juhtudel võib kaaluda alternatiivseid kulutõhusaid soojatarbimise mõõtmise meetodeid.

- 85 Arvestades Euroopa Kohtule teada antud asjaolusid, näib aga selliste kortermajade puhul, nagu on kõne all põhikohtuasjades, raskesti ettekujutatav, et küttearved oleks võimalik täielikult individualiseerida, eriti osas, mis puudutab hoonesisest seadmestikku ja ühiskasutuses olevaid osasid.
- 86 Mis konkreetselt puudutab hoonesisest seadmestikku, siis nendest asjaoludest tuleneb, et EVNi väidetele võib osutada raskeks, isegi võimatuks teha täpselt kindlaks, millises koguses sellest seadmestikust igasesse korterisse soojust väljastatakse. Nimelt hõlmab see kogus mitte ainult soojust, mis väljastatakse asjaomasesse korterisse hoonesisese seadmestiku materiaalsete elementide kaudu, milleks on seda korterit läbivad juhtmed ja torud, vaid samuti soojusvahetust köetud ja kütmata ruumide vahel. Nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktis 85, ei ole korterelamute eri korterid soojuse seisukohast sõltumatud, kuna soojus ringleb köetud ruumide ja nende ruumide vahel, mida köetakse vähem või üldse mitte.
- 87 Seega näib, et hoonesisese seadmestikust väljastatava soojusenergia suhtes on tehniliselt raske võimaldada individuaalselt kindlaks määrata täpset tarbimist asjaomase korterelamu iga elaniku puhul.
- 88 Mis puudutab arvutusmeetodit selleks, et esitada korterelamutes soojusenergia tarbimist puudutavaid arveid, tuleb märkida, et liikmesriikidel on ulatuslik kaalutlusruum. Nimelt nähtub nii direktiivi 2006/32 põhjendusest 12 ja artiklist 1 kui ka direktiivi 2012/27 põhjendusest 20 ja artiklist 1, et nende direktiivide eesmärk on nimelt kehtestada liikmesriikidele ühine raamistik, mis võimaldab neil võtta sobivaid meetmeid energiatarbimise vähendamiseks, jättes samas neile rakendamiseviisi osas valikuvabaduse (vt selle kohta 7. augusti 2018. aasta kohtuotsus *Saras Energía*, C-561/16, EU:C:2018:633, punkt 24 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 89 Direktiivi 2012/27 artikli 9 lõike 3 kolmandas lõigus on selle kohta ette nähtud, et liikmesriigid võivad kehtestada läbipaistvad eeskirjad, mis käsitlevad sooja- või soojaveetarbimise kulude jaotamist, selleks et eelkõige oleks võimalik eristada kulusid, mis tulenevad vastavalt majapidamisotstarbeks sooja vee, hoonest kiirguva soojuse ja ühispindade kütmiseks kasutatava soojuse ja korterite kütte tarbimisest.
- 90 Antud juhul aga näib põhikohtuasjas vaidlusalune riigisisene õigusnorm vastavat selles sättes esitatud juhendile, kuna selles on sätestatud, et soojustarbimisega seotud kulud jagunevad kuludeks, mis on seotud hoonesisese seadmestikust väljastatava soojusega, soojusenergiaga ühiskasutuses olevate osade kütmiseks ja soojusenergiaga eriomandi kütmiseks.
- 91 Võttes seega arvesse liikmesriikidele antud ulatuslikku kaalutlusruumi, tuleb tõdeda, et direktiivi 2006/32 ja direktiiviga 2012/27 ei ole vastuolus meetod hoonesisese seadmestikust väljastatava soojuse arvutamiseks, mis toimub proportsionaalselt iga korteri köetava ruumalaga.
- 92 Eeltoodud asjaolusid arvestades tuleb esimesele küsimusele kohtuasjas C-708/17 vastata, et direktiivi 2006/32 artikli 13 lõiget 2 ning direktiivi 2012/27 artikli 10 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et nendega ei ole vastuolus riigisisene õigusnorm, milles on ette nähtud, et korterelamus koostatakse hoonesisese seadmestiku soojusenergia tarbimist puudutavad arved iga korteriomaniiku kohta proportsionaalselt tema korteri köetava ruumalaga.

Kohtukulud

- 93 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtutes pooleli oleva asja üks staadium, otsustavad kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohtud. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamiseга seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (neljas koda) otsustab:

1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2011. aasta direktiivi 2011/83/EL tarbija õiguste kohta, millega muudetakse nõukogu direktiivi 93/13/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 1999/44/EÜ ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 85/577/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 97/7/EÜ, artiklit 27 koostoides Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. mai 2005. aasta direktiivi 2005/29/EÜ, mis käsitleb ettevõtja ja tarbija vaheliste tehingutega seotud ebaausaid kaubandustavasid siseturul ning millega muudetakse nõukogu direktiivi 84/450/EMÜ, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 97/7/EÜ, 98/27/EÜ ja 2002/65/EÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EÜ) nr 2006/2004 („ebausate kaubandustavade direktiiv“), artikli 5 lõigetega 1 ja 5 tuleb tõlgendada nii, et nendega ei ole vastuolus riigisine õigusnorm, milles on ette nähtud, et omanikud, kelle korter asub korterelamus, mis on ühendatud kaugküttevõrku, peavad osalema kulude kandmises, mis kaasnevad ühiskasutuses olevate osade ja hoonesisese seadmetiku soojusenergia tarbimisega, isegi kui nad ei ole eraldi taotlenud küttega varustamist ega kasuta kütet oma korteris.
2. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. aprilli 2006. aasta direktiivi 2006/32/EÜ, mis käsitleb energia lõpptarbimise tõhusust ja energiateenuseid ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 93/76/EMÜ, artikli 13 lõiget 2 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2012. aasta direktiivi 2012/27/EL, milles käsitletakse energiatõhusust, muudetakse direktiive 2009/125/EÜ ja 2010/30/EL ning tunnistatakse kehtetuks direktiivid 2004/8/EÜ ja 2006/32/EÜ, artikli 10 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et nendega ei ole vastuolus riigisine õigusnorm, milles on ette nähtud, et korterelamus koostatakse hoonesisese seadmetiku soojusenergia tarbimist puudutavad arved iga korteriomaniku kohta proportsionaalselt tema korteri kätava ruumalaga.

Allkirjad